

En Stockholmspromenad på 1730-talet.

(Såsom inledning.)

ice-Notarien i Norra Ciännärs-Cammaren, ny-utnämde Notarius vid Klädeshallen, Herr Leonhard Wetter, hade haft en sömlös natt der han en Majmorgon låg i sin stora björksäng tre trappor upp i huset N:o 2 Capiteinsgatan på Ladugårdslandet. Han hade med ängslan räknat nattens timmar. Hvarje gång hans Kockska väggur slog full timme hörde han den nyinrättade* brandvaktens reglementerade rop:

»Klo - oc - kan är 0 - - - 0 sla - gen.
Guds härliga, milda och mächtige hand
Bewahre vår Stad för eld och brand!«

Men han var alldeles för ovaken för att kunna uppfånga melodien till den senare afdelningen.

Emellan, som han tyckte, tre och fyra hörde han ljudet af tunga osäkra fötter nere på gatan. Derpå ett colloquium som varade en half timme; och så ett skrik för tre röster, tills ljudet af en större sax (fig. 1) kom och afklippte upptåget som slutade med en kapplöpning. Derpå hörde han Erich Næsmans nygjutna bönklocka i Ladugårdslandskyrkans stapel ringa in dagen klockan fyra. Det var i gryningen, men solen hade ännu icke visat sig. Herr Leonhard tog sin Daniel Menlös (såsom han efter utgifvaren kallade sin almanacha) och utrönte, att solen hade försöfvit sig 24 minuter, ty hon skulle ha varit uppe 3 och 36. För att komma under fund med rätta förhållandet, ref han till sig sin storblommiga sidennattrock, som han året förut fått in från Canton med sin vän skeppspredikanten på *Fredericus Rex*,** lade in en sked *Vari-*

Fig. 1. Brandvaktens-Sax.
Ur *Outlier's voyage*. 1736.

* 2 Juli 1729.

** Första Svenska fartyg som gått på Kina för Ost-Ind.-Compagniets räkning, 1731.

Gamla Stockholm, häft. 1, 2:a uppl.

nas i näsborrarna och steg upp. Han öppnade fönstret och tog en överblick öfver taflan. En lätt dimma låg utbredd öfver Ladugårdslandsviken, så att endast toppen syntes på den utanför Skeppsholmen förtöjda *Vakt-Yachten*. Holmqvarnen stod och sof på Blasieholmens södra udde; salutbatteriet på Mose-Berg blänkte af solens första svaga strålar, men Catharinæ fem tornspiror stodo redan tända som

Fig. 2. Gyllenläder från 1600-talet.

en armstake. Herr Leonhard stack ut hufvudet mellan sina Holändska tulpaner, som stodo i Delftska Fayanspottor i fönstret, och tittade ner å Kammeckerska enkuset på Grefgatan,* der valnöts-träden gått i knopp; han tittade längre åt öster bort åt Djurgårdens Surbrunn, bakom hvilken solen just nu knogade sig fram. Herr Leonhard gick och lade sig i sängen igen nöjd med sina anställda iakttagelser, men sömnen hade vikit ifrån honom. Han låg en stund och stirrade på sina Gyllenläder-tapeter (fig. 2), hvilka han köpt efter

* Sedan Veterinärinrättningen.

slottsbranden. Han tog ett blad af *Stockholmiske Post-Tijnder* och drog igenom sista sidans annonser.

”Herr Joseph Kydel ifrån Tyrol är hit ankommen med sjuona Canarie Fuglar af åttillige Coleurer och logerar uppå Wijnkällaren Tre Kongar, dereft hvar och en . . .”

Så läste herr Leonhard, då han blef afbruten af ett »O, dy!» rätt utanför fönstret som han lemnat öppet. Han störtade ur sängen och såg en liten svart figur sitta på skorstenskanten midt öfver gatan; figuren gjorde några mystiska signaler med sin ruska, hvarpå han tog upp en sång af följande lydelse, hvilken herr Leonhard som var stor samlare af allting som rörde Stockholm, genast upptecknade på följande sätt.*

Sotare-ton.

Si-opp! Si---i-opp! Si--i-i--o--o--opp! Si-i-opp si-
opp si-o--opp! Si-i---i-opp Si--o-o-o--opp!

Den lille svarten drog mösan öfver ansigtet och försvann i skorstenen. Och herr Leonhard satte sig i sin Voltaire-stol för att röka. Det blef återigen tyst — alldeles tyst, och så förblef det en hel quart. Men då — då steg en ton upp ifrån sjön och den lyfte sig mot rymden som en raket, så att herr Leonhard tittade efter om han skulle kunna se den. Han såg ingenting, men han hörde ett jägarhorn i B som satte i ett ostruket G tre gånger innan det kastade sig upp på höga E; och så kom en hel raketkista af toner

Fig. 3. Voltaire-stol från 1700-talet.

* Sjöngs så i Stockholm ännu på 1870-talet, då Sg upptecknade den. Bellman nämner i en af sina sånger sotaren som på skorstenskanten »diskantar Hönsgummans visa».

som herr Leonhard genast satte på papperet med öfverskrift: *Revelj för K. Maj:ts Flotta.*

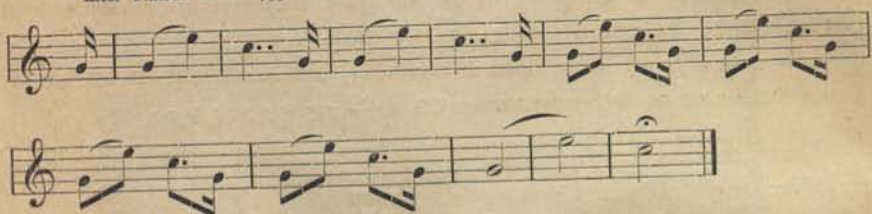

Men längre fick han icke skriva, ty nu smäller en signal-trumpet i Ess ifrån Artilleri-gården och ger luft åt en osöfd trumpetares häftiga känslor under den officiella formen af *Kavalleriets revelj.*

Fig. 4. Vakt-Jachten utanför Skeppsholmen.
Efter Tillæus' karta 1733.

Men så kommer en bris från Djurgårdsviken och den sliter sönder dimman, så att Leonhard får se Vakt-Jachten som fortfar med sin tonkastning i C-dur.

Han hade nätt och jemt satt ner sista tonen förrän den ostliga brisen, som gått in i viken vid Laboratoriums Corps de Garde, bar fram en hel säck med trumhvirflar och öste ut öfver Ladugårdslandsviken och spädde upp hornets och trumpetens kaskader. Herr Leonhard fattade krampaktigt sin gåspenna och skref: *Infanteriets revelj*, i sex åttondels takt.

Ändtligen inträdde ett ögonblicks tystnad, men den varade också blott ett ögonblick, ty nu hördes från Blasieholmen ett ljud, som mest liknade den fogels som heter Kornknarren.

Knarr-arr-arr-arr-arr-arr---. Knarrarrarr-arr-arr-arr-.

Herr Leonhard tog sitt synrör (som han dagen förut köpt hos Johan Müller på Stora Badstugatan i Wattrings gård) och riktade detsamma mot den punkt hvarifrån ljudet hördes komma. Han såg

nu mjölnardrängen som vände Holmqvarnen. Det blef ett nytt uppslag; drängen lade snart bort spaken sedan han fått sin skuta upp mot vinden; derefter hissade han på, och nu klippte hon först med vingarne och så började hon för ostlig vind hjula på för fulla segel, som om hon verkligen ämnade gå rakt in i Mälaren.

Men nu var hela staden vaken. Smeden och timmermannen vid Köpmansvarfvvet hamrade och bultade, bagarkärrorna hoppade fram på gatstenarne, block och taljor gnisslade nere på lastage-platserna.

Herr Leonhard hade nu uppgifvit alla tankar på sömn och stod färdig i kläderna, funderande på huru han skulle tillbringa sin dag, den andra under pågående tjenstledighet, då dörren öppnas och in träder en ung man med något landtlig uppsyn och dammiga ögon.

Herr Leonhard lemnade genast sin Voltaire-stol, sin kinesiska tobaksburk och sin holländska pipa samt gick emot den inträdande.

— Nej, se Carl Fredrik! Kommer direkte från Lund . . . och så vidare.

— Farbror Leonhard . . . njukaste tjenare . . . besöka Stockholm . . . och så vidare!

— För första gången! Det var just lagom . . . aldeles som efterskickad. Ingenting att göra . . .

— Kors hvad det skall bli roligt! Farbror som är en sådan famös kännare af hufvudstaden . . .

— Åh, för all del!

* * *

Ett par timmar senare befinner sig herr Leonhard med Carl Fredrik på venster sida — det höll gubben strängt på — vandrande ner åt artilleriplanen. Der antydde han i förbigående det gamla Kronobageriet med riksvapnet och *anno 1580 Deus Protector Noster* i sandsten ofvanför stora ingången. Derpå togo de af in på Sperlingens backe; förbi Sparres, nordvestra hörnet af Nybrogatan snedt emot apoteket Björn. Sedan de nått höjden af backen och kommit till hörnet af Trädgårds- eller Squalbergsgatan*, der den väderqvarn står som bär namnet Slipan, voro de snart nere vid gamla Ladugårdslandsbron som leder öfver Rännilen in i Stora Bergsgränden (Jakobs). Här mötte de en tom porte-chaise kommande från Packartorget. Under det de

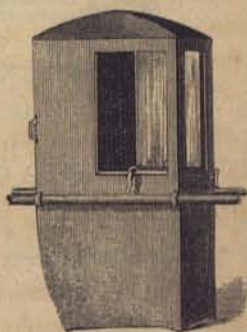

Fig. 5. Svensk Porte-Chaise från 1700-talet. Efter original i Nordiska museum.

* Gref-Thuregatan.

stego upp i densamma och sedan bärarne fått order att »köra» till *Tre Tunnor* i hörnet af Claræ Bergsgränd och Drottninggatan, afgaf farbror Leonhard följande förklaring.

— Porte-chaiser äro en uppfinning som infördes i Stockholm år 1726 af Kongl. Sekreteraren Klinkouström, hvilken samma år erhöll sin taxa af magistraten. Om du nu öppnar ögonen, så skall jag hålla ett lärrikt samtal för dig; men kom noga ihog, att när jag säger höger, så menar jag venster, eftersom du åker baklänges. — Här ha vi Olof Bäckmans i hörnet af Norrlandsgatan! Ingenting vidare märkvärdigt. — Till venster nu, komma vi till Stadsingeniör Petrus

Fig. 6. Silfvercrantzskan.
Tillæus.

här vid Silfvercrantzskan! (Fig. 6.)

— Silfvercrantzskan? Hvad är det?

— Hvad är det? — Det är en väderqvarn! Vi ha namn på alla väderqvarnar här i staden! Vi ha Adam och Eva bortåt Sabbatsberg; vi ha stora och lilla Stampan i Kungsbacken, Dunderbomskan på Söder och så vidare! Redan Olof Månsson eller Olaus Magni, som han hellre älskade att kalla sig innan han blef högfärdig och

Fig. 7. Vårdtornet på Brunkeberg, 1733. Tillæus.

nämde sig Magnus eller Den Store, har afbildat och beskrifvit väderqvarnar. Pass nu på att titta upp åt Malmskillnadsgatan — åt venster — så får du se Vårdtornet på Brunkeberg; vi komma snart dit!

De passerade framåt Malmskillnadsgatan, togo af in på Styckgutarbrinken, sågo en skymt af Vårdtornet**, förbi Kongliga Styck-

* 1733.

** Vakten lär ha ropat timmarne så:

Väktarerop! Klockan är oo slagen.
Gud bevare staden
Ladugårdslandena,
Brunkebergena med!
Klockan är oo slagen.

I Jönköpings år 1755 tryckta brandordning anbefalles detta rop: »Klockan är oo slagen. Från Eld och Brand och Fiendens hand, Bevare Gud båd stad och Land. Klockan är oo slagen!» Jemför pag. 1. Om Stockholms rop framdeles.

gjuteriet med Sparvenfeldtska huset hörn om hörn, och voro inne på Bergsgränden (Claræ). Man var framme vid *Tre Tunnor*.

— Hur mycket skall ni ha gossar? frågade herr Leonhard och tog fram sin börs.

— Trettio öre, gode Herre!

— Ingalunda, monsieur! 24 öre! Se här! Herr Leonhard tog upp taxan (tryckt i Stockholm 1726 in folio). Tolf öre silfvermynt från Packartorget till Tre Tunnor! Två gånger tolf är tjugufyra! Permitterade gardeskarlar äro inte bättre än åkardrängar! — Allons!

— Han sköt Carl Fredrik in på källaren.

— Här ser du, min unge vän, ett gammalt godt ställe. Se

Fig. 8. Stol från slutet af 1600-talet.

Fig. 9. Stol från början af 1600-talet.

på den här stoln från slutet af förra århundradet! (Fig. 8.) Hvasa? Eller den här som är hundra år äldre? (Fig. 9.) — Kypare! Bränvin och bröd! — Nej håll! Svagöhl! Westmans! — På det här stället äter jag min middag, ser du, för 1 och 16 Kopparmynt! Tar jag mig en qväll, t. ex. med pankakor, stek och svagöhl, som i går afton, så kostar det 1 och 24 i Koppar.* Kypare! Har Argus kommit?

— Argus läses!

— Bed dem inte läsa sönder den!

— Hvad är Argus? frågade Carl Fredrik.

* Enligt rättegångshandlingar från Svea Hofrätts archiv i Kongl. Biblioteket.

- Hvad är Argus? — Kypare! Hvad är Argus?
 — Det är en avisa!
 — Jo, så är det! Tag hit det der gamla numret så skall jag

Then
 Swänsta
 ARGUS

N:o LII.

Majores Majora Sonant mihi pauca locuto
 Sufficit in vestras sæpe redire manus.

Martialis.

STOCKHOLM/

Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

läsa högt för dig! Hör på, yngling, och låt mig sedan veta om Sverige hört något sådant förr! Håll upp dina öron och drick!

Herr Leonhard höll på att bli ond, då han såg Carl Fredriks tviflande min; men han torkade sina glasögon och började:

"Allt det som i Sverige blir äldre än ett Åhr, det är för gammalt, det har mera ingen Art, intet Tycke, intet Förtroende. Så går det med våra Modeller, så går det med våra Förordningar, så går det med mig. (Jag har samma öde som Sveriges Lag.)"*

Här brast herr Leonhard ut i ett sådant våldsamt skratt, att Carl Fredrik trodde han skulle omkomma.

"Att höra nämnas Argus ett helt Åhr igenom, det är förmycket, hvem kan stå ut dermed? Hvad vill han väl säija Folk, när han alltid heter Lita? Har någon, som heter Argus, en gång förtörnat mig, så kan ju ingen under samma namn nånsin tala mig till lags? Allt det han säijer vet jag förut, ty jag vet förut huru han heter? (Starka stäl!)"

— Är det inte saftigt! Detta vill jag kalla qvickhet! Vidare!

"Denna det Swenska Tyckets Högwälborne Ostadighet har derföre bratt mig, min läsare, til at ändra mitt Namn: Lät oss grunda på, hvad jag skall heta åt åhre: Jag hade tänkt kalla mig den Swenska Karborren."

— Hör! Hör! Är det makalöst eller är det icke?

"Hvad tycks du? det är ju intet så galit? Karborren hänger fast wid Folk, så gjöra oss mina Moraler: Nej, wänta, det går intet ihop: Mina Moraler taga så litet Fäste, och fast än de stulle som Karborrar fästa sig, at utmärka och stinga dem de angå, så är litwäl namnet intet stolt, det låter intet präftigt, at heta Karborre!"

— Kors i Herrans frid! — Ja det är som jag säger! Åh min Gud!

"Ty, huru stulle det stå i en Matrikel? Snarare fallar jag mig Lager-guld-Ehren-morale. Då stulle man åtminstone buga för mitt namn, fast man än intet stulle wörda min person."

— Giftigt! Hva?!

"Osser oss, om jag fallade mig med ett långt höglärdt namn Socrates Archi Philosophocritico Peripatheticus?"

— O, min store Gud! — Carl Fredrik, du skrattar icke!

— Jag förstår inte det der.

— Bonde!

— Men hvem har skrivit det?

— Ja, ser du; det är just det man inte vet! Det vill dock säga, jag tror att jag vet det! Min synnerliga vän, Cantzlrådet Rosenadler —

— Censor Librorum?

— Alldeles! — har whiskat i förtroende, att författaren skall vara Rålamb's informator — du vet, Rålamb, med biblioteket, på Kungsholmen!

* Argus utkom, som bekant, 1733 och upphörde med 1734, samma år Sveriges Lag blef färdig.

— Och han skall heta?
 — Dalin!
 — Det namnet har man aldrig hört!
 — Nej! det har man inte! Kypare! Ett halft
 kvarter Rhenskt och mina glas! — Här ser du
 mina glas! Hvad tycker du om dem! Det är de
 äldsta i Sverige brukliga — eller Remmare som
 de kallas! Jaså, du är intresserad af dryckes-
 redskapen?

Fig. 10. Remmare
från 1600-talet.

— Jag har verkligen egnat mig något åt den
 grenen vid universitetet. Kanske farbror vet hvad man drack utur
 innan man fick glas i Sverige?

Fig. 11. Män drickande ur Kåsor. Efter Ol. Magni.

— Jag vill minnas att vännen Olaus Magni berättar, att man fört
 öfver gröna glas från Tyskland. Dessförinnan begagnade man sten-
 muggar som gjordes i Tyskland och tennkannor från England. Men
 de mest festliga dryckeskärlen voro de så kallade Kåsorna, hvilka
 voro gjorda af knotiga trädrötter och försedda med dråpliga ornament
 som gjorde att den drickande liknade en hjort. Ja, du skall få se
 i min Olaus när vi komma hem.

— Åh, Herre Gud har han gått och ritat af sådant der? Tänk,
 hur skola de menniskor som lefva om 200 år få reda på hur till
 exempel de glas sågo ut, som Lasse Lucidor drack ur?

— Det är bara att läsa hans Brölloppsskrifter, så har man glas
 och allting med. Jag mins till exempel:

ASTRID'S Skall-Gång

uppå

Then Ehreborne/ Aektad och Lagfarne

herr JOHAN Utterflow/

Wälbestälte Vice Laghmans öfwer Wermeland

Så oet

Then Ehreborne of Dygderijse Jomfru

Jomfru INGRID Boij/

högpnydlige Brudlöfts Dag

Til Lust framstält

uthi hast af

Silvano

Stockholm den 4 Sebruarij, Anno 1772.

— Den ser ju ut som en Remmare? Eller hur?

— Det kan man just inte skylla! Den liknar snarare ett Credentz-glas med lock!

— Ja, det kan man också säga!*

— Kypare! Mina pipor!** Vill Carl Fredrik ha Röda Rosen eller Swicent?

— Jag tackar för Röda Rosen! — Men se farbror en sådan en! In trädde en lång, fyrtioårig man klädd i Svea Artilleriets Löjtnantsuniform.

— Aha, hviskade herr Leonhard; det är en hemkommen!

— Hemkommen?

— Ja, en af Sibiriska fångarne från sista kriget, efter Pultava, du vet!

— Det var en baddare att se ut. Han har ju ett ogarfvadt hundskinn i ansigtet!

— Tala inte så högt; och maka dig hit, skall du få höra. Han heter Renat och gick ut som sergeant. Blef fången af ryssarne vid Dniepern; tog rysk tjenst och gick med moskoviten mot kalmuckerna som bo omkring sjön Tengis eller Balchasch midt inne i tjocka Asien. Der blef han fångad ånyo och tog kalmuckisk tjenst. Genom djerfhet och kunskaper uppsvingade han sig till general och lärde hundturken göra kanoner, hvarpå han ledde ett fälttåg mot Kina.

* I midten af 1600-talet brukades i Sverige: Credentz-glas med lock, ölglas, spitzglaas, runda glaas eller Remmare samt wijnglaas. Det äldsta svenska glasbruket var beläget på Bryggholmen i Mälaren och privilegierades af Johan III. *Carolska tids!*

** En priskurant för Stockholms Tobaks-Pip-Bruk från midten af 1700-talet uppger följande slags pipor: Långa Kron-Pipor, Sweriges Wapen, Bred Klackar, Smal Klackar, Krushufwud, Stora Stumpar, Allehanda Stumpar.

— Det låter ju som sagor!

— Ja, det gör det! Men jag har läst om honom i Petersburgska Vetenskapsakademiens handlingar, och han har haft mycket krångel med den lärde Benzelius i Linköping, så att vi nog få se något tryckt om honom snart. Han har äfven, kan du tro det, gjort epok i den Mongoliska typografien, ty han har lärt de der kamelerna att trycka med rörliga typer som han göt i tenn åt dem.* — Nu är han emellertid hemma och är fasligt rik! Gift med enkan Fritz, också rik, som har stora manufakturer borta vid Lilla Badstugatan, strax invid Kongl. Gardets begravningsplats åt Surbrunnsgatan. Han drog också ett parti Kalmucker med sig hit till Stockholm. En karl döptes i Cathrina och två qvinnor i Artillerikyrkan; så att nu få vi en ny korsafvel på Kalmucker också.

— Det var andra tider och annat folk då!

— Ja min gosse, så var det! Kung Fredrik är nog en beskedlig karl, men . . .

— Är det sant att man ämnar sälja oss åt Rysken?

— Eller Fransken! Det är det som ständerna nu hålla på med! Gud bevara gamla Sverige! — Kypare! Ett glas Franskt rödt! — Men då måste vi göra helt om! — (Fig. 12) Skål! — Och så fortsätta vi vår vandring!

Fig. 12. Remmare
upp- och nervänd.
Jmfr fig. 10.

Nu vandrade herr Leonhard med sin unge vän neråt Drottninggatan, tog af Fredsgatan, förbi Torstensonska palatset** och ville angöra Castenhof, hvilket dock Carl Fredrik afböjde, och voro nu på Norrmalmstorg.*** De betraktade De la Gardieska palatset**** som reste en hög gafvel i hörnet af Arsenalsgatan; de togo en blick på de midt på torget belägna Corps de Gardes. Här stannade de och delibererade. Herr Leonhard ville att de skulle gå Norrbro och göra en titt upp i Grefve Pehrs hus (Fig. 13), vid brohufvudet på Helgeandsholmen, som nu inhyste Kongl. Biblioteket, och derstädes beskåda djefvulsbibeln och helsa på bibliotekarien Henric Brenner, hvilken senare egde sin

* Se Commentarii Acad. Scient. Imp. Petropol. Tomus VI p. 326, så får man se att herr Leonhard ransakat skrifterna.

** Nu Arsprinsens palats.

*** Gustaf Adolfs Torg.

**** Der Kongl. Teatern nu står. Icke att förvexla med De la Gardieska palatset Makalös på nuvarande Carl XII:s torg som sedan blef Arsenal, så Dramatiska Teatern och sedan brann 1825.

märkvärdighet deraf att han vistats i Ryssland och Persien åren 1697—1721, på förra stället som fånge, på senare som Svenskt sändebud, ty det var den tiden Sverige och Persien voro synnerligt goda vänner, så goda, att när den Svensk-Holländske ambassadören Fabritius dit anlände, samtidigt med Brenner, han i Shahens palats vid sitt första inträde möttes af anblicken af salig Carl XI, hvars conferfey var upphängdt i audienssalen.

Men Carl Fredrik förklarade, att han sett så mycket böcker i Lund, att han icke ville se mer i Stockholm, och anhöll därför, att

Fig. 13. Gamla Norrebro med Grefve Pehrs (Brahes) hus; på 1730-talet inrymmande Kongl. Biblioteket.

de måtte få gå genaste vägen öfver Slagtarhusbron, så kallad emedan den gick förbi det vid Norra Strömfåran belägna Slagtarhuset. Hans mening segrade, och de passerade Helgeandsholmen utan vidare äfventyr, passerade bron öfver Södra Strömfåran och satte foten på området Staden mellan broarne, just då klockan klämtade tio och vaktparaden slog förgaddring för att rycka upp till slottet.*

De voro nedanför det under byggnad stående slottet; gingo förbi Kongliga vedgården, Lejongården, Stenhuggarbodarne vid stranden nedanför Slottsbacken, der, straxt bortom Tessinska palatset, Kongl.

* Tioklämningen infördes 1612. Vaktparaden gick på 1730-talet kl. 10 f. m.

Theatrum stod och bar namnet Bållhuset; hvarvid herr Leonhard höll ett längre andragande ur sina barndomsminnen om stora Slottsbranden 1697, vid hvilken han assisterade som nyfiken och ledamot af frivilliga brandcorpsen; härpå gjorde han ett lätt utkast till slottsbyggnadens historia, arbetets stillastående intill nu nyss; men när han framhöll särskildt 1733 års förordning om slottsbyggningshjelpen som skulle utgå af vagns- och styfkjortelsafgiften och hotade med en beskrifning på gamla slottet, i komparation med kungshuset på Riddarholmen, der nu kungliga familjen bodde, då drog Carl Fredrik en gäsp och låtsade som om samtalet vore avslutadt.

Den önskade följden blef den, att de togo förbi Parmmätarestugan och gingo in under den nyplanterade allén, som då skänkte skugga åt skeppsbrovandrarerna, ända från Slottsbacken till Räntrmästarhuset.* Under det att herr Leonhard skuttade in i rådman Rolands hus för att handla sig till en half fjerndel »upprichtig Engelsk Tobak ifrån Virginia», gick Carl Fredrik ner till stranden och åsåg huru man pälade för nya kajen. Dervid fästes hans uppmärksamhet på en ganska karakteristisk *Pålkranston* som han straxt anmälde för herr Leonhard, hvilken deraf fann en osökt anledning att gå in på Grigsbys Caffehus för att på närmaste bord uppteckna densamma; hvarvid den erhöi följande utseende.

Pålkrans-Ton.

Sedan bordet blifvit begagnadt för uppgifvet ändamål, uppstod en viss störande tomhet på detsamma, hvarför herr Leonhard ansåg förenligt med sitt värdskap att fylla den toma fläcken med en bricka. Vid en tass Java resonnerades nu om programmet för aftonen — dagen skulle nog gå! Som Carl Fredrik icke älskade musiken, afböjde han förslaget att tillbringa qvällen på Riddarhuset under afhörande af Händels Antehem, utan antog i stället väckt proposition om besök på Kongl. Theatrum på Bållhuset, hvarför dagens affisch framkallades och befans hafva följande lydelse.

* Planterades 1734; gick snart ut.

Med Hans Kongl. May:ts Allernådigste bewillande
skola i dag, Torsdag den 7 Maj

På expresse-höge Befallning

The här ankomne

Högtyfka

COMEDIANTER

För hwar och en, efter Stånd och wilskor hög- och wälbewågne Ålftare af
thet Dyfka Skåde-spelet/ i kostelig beklädnad, under en stark och angenäm In-
strumentalist-Music med skådewärdige och löslig föndöjelser, till hwaras och ens
besymmerliga sinne: ro, en skådewärdig Comædie opföra, benemdd:

L'Empire des Morts, dans celui des vivans,

C'est

Les Avantures, des Champs Elisées.

Det är:

Dödsens Rijke, igenom the lefwandes bedrägerij,

eller

The Curieuse Händelser i the Elisæiska Slät-Marker

Med

Harlequins Lustigheter alt igenom upspild.

Alt denna Action föregående Tisdsdag icke blef upspild, lära de Respec-
tive Herrar Åskådarne icke illa uptaga, emedan för denne obehaglige Wäder-
lefen man sig icke underståd Skåde-Plåsen at öppna.

Acteurs:

1. Pantalon, under namnet Gebhardt, en
rit Borgare och Klöpman.	13. Herr Sauer, en Land-Strypare.
2. Ernst, en Korn-Handlare.	14. Herr Katzen-Silber, en Berg-Arkt.
3. Liebreich, hans Son.	15. Herr zu Allen Gut, Studios. Lips.
4. Zierlich, en Klöpman's Son.	16. Jungfru Bern-Gros, en Borgar-Flicka.
5. Sybilla	17. Herr von Schlect.
6. Florentine } Gebhardt's Döttrar.	18. Herr Flitig, Studios. Wittenb.
7. Catrinten, theß Flicka.	19. En Tasse-Spelare.
8. Arlequin, Zierlich's Lienare.	20. Sans-Esprit, Tabulet-Krämare.
9. Fyra Tantzare.	21. Grammaticus, förwilsade Skol-Mästare.
10. En Gossje.	22. Hans Dumm, Säckfis. Bonde-Gåsse.
11. Herr Ungestim, Studios. Jenens.	23. En Philosophiska Koferska.
12. Gaudegen, en Officier utur 30.åhriga
Krieget.	24. Herr Pinsel, en Målare.

N.B. Sign. Lorentz stall någre ännu här ey sedde Konst-Stycken spela
utur Taslan. Åfwenwål warder the Elisæiska Slätmarkers Representationer nysa at aldri
thes like sedd är, medelst hela Decorationen hel ny, och af en besymmerlig Invention är.

Til Beslut warder en Extrordinair Dantz af 5 Harlequins, Benämnt

La forza di Hercule.

Premiere Loge	32 Styfwer.
Seconde Loge	20 Styfwer.
Parterre	16 Styfwer.
Gallerie	8 Styfwer.

Skåde-Plåsen är på Kongl. Theatro, och warder de respective Herrar och Dames hörsamligst an-
modade, sig bitidare en elstet at infinna, på thet alla Danhar kunna fullkomligen blifwa förestått, eme-
dan Theatrum klodan 4. öpnat warder, och på Hög Befallning præcise 9. måste tillsluten blifwa.

Efter välförrättad läsning, vinkade herr Leonhard in sin unge vän i ett inre rum, der en större trycktaffel var belägen, och som på grund af Kongl. Kungörelse den 6:te Oktober 1731 var förbjuden till offentligt begagnande och därför fått denna undangömda plats. Pigan markerade, och spelet pågick vid 5 talgljus utan att några hål gjordes på klädet.

Fig. 14. Trycktaffel (Billjard) från 1700-talet. Efter kopparstick af J. E. Nilson.

Carl Fredrik hade just fått sin åttonde boll i läge och skulle göra den, då:

- Pang!
- Hvad i Jesu namn?
- Pang! Pang! Pang!

Fönsterrutorna skallrade och ljusen darrade — och ut i kaffrummet störtade hela sällskapet. Der fingö de genom fönsterna se ett stort tremastadt skepp med hög skans länsa för focken och under salut lägga upp mot vinden för att gå till ankar på strömmen. Som vi erinra oss var vinden ostlig, och följaktligen visade skeppet snart akterspegeln, på hvilken herr Leonhard med synröret kunde läsa: *Götha Leijon* (fig. 15).

— Nu komma de igen med sina välsignade porslinsgubbar från Kina — nu är hin lös! — Hela Stockholm har varit kinesificeradt, sedan den der *Fredericus Rex* kom tillbaka från sin första Canton-resa 1731. Man kan inte äta en bit mat, utan att man skall

sitta och titta en sån der snöping i flinten — man kan inte dricka en kopp té, utan att man skall hitta en hårpiska i botten. Och hur skall det gå med vår inhemska industri? Hur skall det gå med mina lotter i Rörstrand? Vi hade auktion på porcellain i fabriken hus i 54:an Riddarhustorget, men inte en katt ville köpa: — Nej, vi vänta på *Götha Leijon*, sa man! Och nu är det här!

Herr Leonhard blef patriotiskt ursinnig, kritade sin kolf och fortfor:

— Och hvad ha svenska manufakturerna för gagn af detta? Bosch, det är intet! Är detta statshushållning! Hvad har Sve-

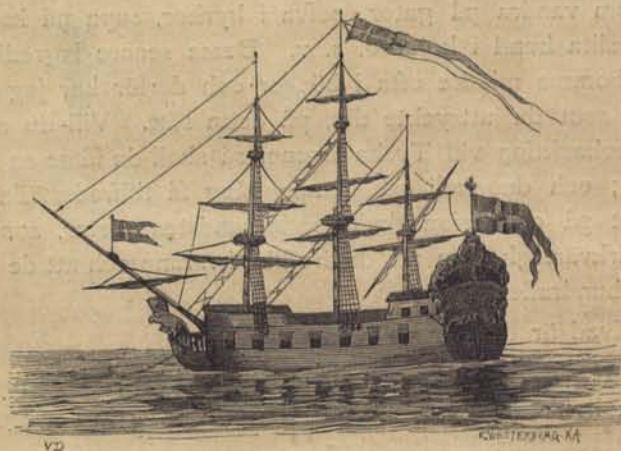

Fig. 15. Ostindiska Kompaniets skepp *Götha Leijon*.
Ur Schantz' Dagbok. (Ms. i K. B.)

rige med Kina att göra. Och hur går det med våra sidenmanufakturerna? Ja, fråga vår vän Isaac Fritz vid Surbrunn!* Han är min själ färdig att slå vantarne i bordet när som helst! Jo, man ställer till lotterier. Ha vi icke kanske General-Tull-Arrende Societetens fullmäktiges privilegierade Lotteri! Sitter icke handelsmännen Kierrman och Plomgren der nere i 37:an i Ränthästarhuset och schackrar med lotterna. Ha vi kanske inte Rosenmüllers Silfvermynts-lotteri och Lunds Universitets Lotteri och hela världens lotteri! Och ska man inte sitta och se på hur de här byglarne sno omkring i husen och skriva opp styfkjortlar och ...**

* Styfson till förr nämde Renat. Hade en process med Manufakturkontoret 1740 då han måste afträda sin egendom. Handlingarne i målet äro från Hofrättens Arkiv flyttade till K. Bibl., der de nu förvaras. »Fritz Manufaktur» synes på Tillæns' karta. *sch 12.*

** Kommissarier gingo omkring i husen och upptecknade, för slottsbyggnadshjelpen, fruntimmers styfkjortlar och andra lyxplagg. Se ofvan. *sch 14.*

Carl Fredrik som stått och undrat hvilketdera han skulle göra, antingen ta en gäsp till eller klappa markörskan på kinden, beslöt sig för det senare, hvarefter herrarne lemnade manufakturerna och återvände till trycktaffeln. Der inne kunde de dock icke stanna länge för den tilltagande hettan, utan befunno de sig snart åter ute på Skeppsbron. På Carl Fredriks förfrågan, hvarför herr Leonhard icke ville »visa honom stan», utan släpade honom omkring på broar och krogar, svarade herr Leonhard:

— En stad, min unge vän, består stricte taget af hus, gator, kyrkor, palats; och sådant kan man läsa i böcker om — du har ju läst Rüdling som kom ut 31.* Men en stad består också af människor som vandra på gator, sofva i kyrkor, supå på krogar, latas i palats, slita hund i kojor o. s. v. Dessa senare ingredienser i en stad förekomma mindre ofta i böcker och därför har jag släpat dig omkring, som du uttryckte dig, på detta sätt. Vill du nu gå med upp på bokauktion vid Tyska Brunn, så skall du få se en annan sida af staden; och du skall på samma gång få tillfredsställa din lärda nyfikenhet på en legion skulpterade sandstensportar, som icke ega större märkvärdighet än att de äro lika hvarann och att de äro gjorda i förra århundradet.

— Hvad är det för en bokauktion?

— Det är Anonymi »Cujusdam viri illustris» som det står i katalogen, hvilken du kan se här — —. Här går Peringskölds Monumenta, Hadorphs Rimkrönikor . . .

— Jag tackar så mycket, men jag tyckte nyss jag hörde en opinion om böcker, som icke stämmer med —

— Medan vi gått här och spånslagit, så har klockan emellertid blifvit middag, och efter som vi hota att råka i ett mot hvarandra conträrt sinnelag, föreslår jag, att vi gå in till Peter Hälberg på *Den Gyldene Freden* eller *Pax aurea* och der intaga vår middag.

Detta artiga skämt upptogs med välbehag af Carl Fredrik och genom första lägliga grändhål krånglade de sig upp till Österlånggatan, der de snart funno sig i arbete med en bastant middag.

— Nu sitta vi på klassisk mark, sade herr Leonhard, under det han vitjade matsedeln. Under våra fötter ha vi helt enkelt gamla Svartbrödraklostrets källare.

— Nej?

— Nej! Jo, säger jag. Och der uppe i Benikebrinken i hörnet

* Det I Flor Stående Stockholm, af Johann Rüdling. Sthlm 1731. Supplement, ibidem 1740.

af Prestgatan ha vi klostrets ekonomi-våning och refektorium, fastän de nu begagnas som källare, de också. Det fins en gammal gravyr från 1500-talet som visar Svartbrödraklostrets yttre. (Fig. 16).

— Skulle vi inte granska matsedeln? Lina väntar visst! anmärkte Carl Fredrik, som icke var trakterad af klosterbeskrifningen.

Matsedeln bjöd bland annat godt på Spargel från Alichs trädgård (hörnet af Norrtulls- och Surbrunnsgatan), samt en okänd rätt, som bar namnet *Tartuffler*. Denna senare framkallade många funderingar och hvarken herr Leonhard eller hans unge vän kunde finna något angenämt i de bäska svartbruna rotknölarna, tills ändtligen kyparen med några raska knifdrag tog af det bruna skinnets och företedde en kanariegul, doftande, lucker frukt, som smakade likt nybakadt hvetebröd, men då fann förtjusningen inga gränser:

— Hvar har ni fått den här frukten ifrån? Den smakar ju som mandelbröd?

— Vet inte farbror det, att det är en Vest-Indiansk rot, som den der Alström har infört i Alingsås, der han för öfrigt ämnar införa allting både lefvande och dött!

— Jag borde ha vetat det, men jag visste det icke, ty örtkunskapen på min tid var icke så stor som nu.

— Nej, det vill jag tro; och nu skall farbror veta, att Olof Rudbeck sonen fått en lärjunge som går utånpå allt och alla: han har nyss dykit igenom hela Lappland eller Samolad som Olof junior kallade det och hans resa har gjort det aldri största väsen i Upsala.

— Hvad tycker du om skylten i hörnet deruppe? (Fig. 17) frågade herr Leonhard.

— Skylten? Jo, den är lik alla andra skyltar.

— Nej, det är han icke, ty om du ser på andra, till exempel Remmarns (Fig. 18), så äro de icke alls lika.

— Nå, hvad kan detta ha för intresse för mig!

— Det erinrar mig om den Kungliga Förordningen af 1638, som påbjuder skyltars införande . . .^x

— Och därför vill farbror påminna mig om min okunnighet om ifrågavarande författning och om sitt eget årtalsvetande . . .

Fig. 16. Svartbrödraklostret i Stockholm.
Efter gravyr från 1500-talet.

Det mörkbrödraklostret i Stockholm af W. Schultzeus i 15.

— Carl Fredrik, hvem har lärt dig vara spetsig mot en gammal man?

— Det var ett fasligt segt kött . . . Kan farbror också säga hvilket år den här oxen föddes . . .

Fig. 17. Källaren Fredens Skylt.

— Carl Fredrik!

— Eller enligt hvilken konglig förordning källarmästarn . . .

Carl Fredrik, som märkte att gubben blef ond, gjorde en vändning tillbaka; tittade ut genom fönstret och sade:

— Jaså, skyltarne äro så gamla?

Fig. 18. Källaren Remmarens Skylt. X X

— Ja, svarade herr Leonhard blickad, det fins en förordning af Carl IX, år 1603, som specificerar deras utseende. I Stockholm skulle 6 öppne värdshus vara, säger han; det ena skulle Hindr. Danitz uppehålla och skulle hänga ut 3 Kronor; * det andra skulle vara uti Hindr. Bökmans

* Sedan Malmens Källare på Myntgatan (förr kallad Riddargatan).

X X Nu i Nord. Muset. Källaren upphörde med sin 1890 till de huset rejs och rörelsen flyttades till Fredens. † På Källaren Remmarens i hörnet af Norderströmgatan blev fanns på 1700 till en källare skylt med 3 Kronor. Se gamla teckningar.

hus, och der skulle uthängas en blå Örn; det tredje skulle Hans Meijer hålla, och han skulle hänga ut ett förgylldt Lejon; det fjerde skulle vara hos Meinert Feltman, och der skulle hänga ut en Grip; det femte skulle Hans Nilsson uppehålla, och der skulle hänga ut en Sol; det sjette skulle vara uti Baggens hus, och der skulle en Måne hänga ut.

Carl Fredrik försökte fåfångt leda herr Leonhards uppmärksamhet ut genom fönstret på sista lemningen af stadsmuren med de många klädstånden, då plötsligen dörren öppnas och in seglar en lång herre med ljusbruna polissonger, en Cantonesisk stråhatt akterstagad och med ett friskt lynne blåsande omkring sig.

— Nej, se Carl Johan! utropade herr Leonhard — välkommen åter från Midtens rike. — Får jag föreställa: min brorson, löjtnant Gethe på Götha Lejon!

Carl Fredrik mottog den nykomne officeren med en students vanliga ovilja och sedan middagen lupit till ända under en lång beskrifning på Kinas land och folk,* förklarade sig Carl Fredrik hafva ett ytterst angelaget ärende ner till gästgifvaregården vid Röda Bodarne. Som herr Leonhard var lifligt inne i de kinesiska förhållandena, kände han ingen afsaknad af sällskapet och lät Carl Fredrik aftåga.

Denne tog närmaste vägen till Riddarhusgränden och lät ro sig öfver till Röda Bodarne, der han hade sitt kvarter hörn om hörn med Bielkes palats.** Sedan han uträttat sitt ärende, hvilket bestod i tillfredsställande af den akademiska vanan att sofva middag, beslöt han taga sig en tripp på egen hand ut i staden. Han gick upp för Clara Södra gata och var inne på Kyrkogården. Der möttes hans ögon af en ändlös folksamling, som stod packad omkring en graf. På grafvens brädd reste sig en hög gestalt som läste med väldig stämma ur en tjock bok i 4:o häftad i svart omslag. Carl Fredrik hade stått och hört en strof om Alexanders tåg, om Curtius' bekanta ridt, och en mängd andra berömda mäns, utom den dödes, bedrifter, då en svartklädd herre stack i hans hand en tjock bok, hvilken liknade den, hvilken talaren begagnade. Han vände på omslaget och läste följande Titul:

* Carl Johan Gethe har lemnat efter sig en Dagbok hållen på resan till Ost-Indien (1746—49) ombord på Götha Lejon. Handskriften finnes i två exemplar, det ena i Kongl. Vetenskapsakademien, det andra i Kongl. Biblioteket. Med karta och förträffliga kolorerade teckningar.

** Akademien för de fria konsterna.

xxx Rifer på 1870-talet.

Gen jöt Lucht

af

Ehrenpreis/

Swilfen

Hans Kongl. May:z Tro-mans och Lagmans
öfwer Härtigdömet Ståne och Blekingen/

Then fordom

Högwälborne FrijHerres och Herres/

Herr CARL

EHRENPREIS/

Til Sårsbygård/ Almenäs och Barchestorp

&c. &c.

Christeligen förde Wandel här i werlden och saligen
tagne affled af werlden/

Som efter Gudz behag inföll then 3:dje Maj 1734

Öh

För en Högförnähm och anseelig Församling af Furstelige/ Adelige/ och andre
Ståndz-Personer hölls på S:t Clara kyrkogård

Tå

Thes dödelige Deel nedfattes i Griften/

At Han/ på Jesu Christi stora Dag/

upwäga skal

Ett oförgängeligt Ehrenpreið.

Carl Fredrik ansåg sig böra taga någon närmare kännedom om den 200 sidor starka quartvolumen. Först kom ett Förspråk i 11 ser om 23 sidor. Så kom texten; så Inledningen till betraktelserna eller prekian, om 12 sidor. Derefter sönderföll predikan i tre Betraktelser, hvardera om 90 sidor. Hvarje af dessa Tre Betraktelser sönderföll åter i sex afdelningar: Lärdomen, Warningen, Underwijsningen, Förmaningen, Själspöfningen och Trösten. Derpå följde: Applicatio eller »Jämnföring til och medh then Salige Herren och Lagmannens' a) Christeliga lefwerne b) förnähme embete.» Derpå syntes 9 sidor Personalia; sedan en tacksägelse till Hennes Durchleuchtighet som behagat bevista begrafningen, en d:o till Hans Durchleuchtighet af samma skäl, en d:o till de Höggrefliga Excellenser af samma skäl. Men ännu var det icke slut, ty nu följde: Från Rector Academiae Carolinae Patribus Civibusque. Derpå Oratio Funebris, 22 sidor — latin! Så Een rättsinnig Christens Lifs- och döds-Ähreminne på vers; vidare en Elegia; slutligen Academiens Sorgeklagan på vers och sist Grafskrift, Ode. Allt tillsammans 200 sidor som nämdes. Talaren,

som nu var på 2:dra Betrachtelsens 4:de afdelning pag. 98, arbetade med oförminskad kraft och såg med en triumferande min huru då och då en afsvimmad bars in i kyrkan.

Carl Fredrik kastade en orolig blick på de återstående 100 sidorna; de voro visserligen blott hundra, men 50 voro latin och de som icke föllo för dem, måste stryka för de sista femtio, som voro på vers.

— Hvad heter bödeln? frågade han sin granne.

Denne som tyckte att han sade »presten», svarade: — Det är bankofullmäktigen och kyrkoherden Göran Nordberg, ni vet, Carl XII:s fältprest, ordförande i fältkonsistoriet i Muscow.

— Åh, är det han? Som skrifvit Clara Minne?

Fig. 19. Claræ Schola. Efter Kopparstick från 1749.

— Ja visst! Och han håller nu på med två folianter om Carl XII.

— Det var inte underligt, då!

Som Carl Fredrik hade sitt unga lif kärt, aflägsnade han sig från slagfältet så fort som möjligt. Han drog sig norr ut på kyrkogården, betraktade det skyhöga spetsiga tornet, hvilket var så högt, att han måste lägga hufvudet på ryggen och gå baklänges åt kyrkmuren till för att kunna se spiran. Herr Carl retirerade nordhän tills han kände att det tog emot för hufvudet; han tittade upp och såg att det var ett stenhus (Fig. 19) på hvilket satt en stenskylt med denna inscription:

Cum privilegio S: R: M:
Mediante Quorundam
Piorum Liberalitate
Hanc Scholam Edificari
Curavit
M. Samuël Bened. Hamrinus
Huius Ecclesie Pastor
A:o MDCLV.

Vid ordet Schola kände han en kall rysning och han beslöt att fly, men han stannade ändock liksom den nyfikne hvilken fängslas vid åsynen af det gräsliga. Det låg en tom tunna utanför fögstren; han klef upp på densamma och tittade in. Liksom en vild dröm, ett mörkt minne af den sort som kan förgifta ett lif, drog en tafla förbi hans öga. Han såg fem bänkar med barnskelett, framför hvilka ett fullvext sådant försökte balansera med en käpp eller hvad han nu försökte. Bakom konstmakaren öppnas tyst en dörr, ett grinande cranium med rätt mycket kött på smyger in som en katt och kastar sig öfver ett af barnskeletten och — — —. Det genomträngande anropet om barmhertighet och förlåtelse för ett fel som aldrig var begånget trängde genom merg och ben, och Carl Fredrik sprang derifrån, ända ner till Clara sjö, der han stannade utanför färgeriet Blå Hand och ångrade att han icke satt eld på det huset, och för hans öga stod som ett rödt moln, och han kom att erinra sig från sin barndom en dylik bandit som den deruppe, hvilken »var ordinerad af läkaren att ta sig motion om morgnarne».*

Carl Fredrik började nu en af dessa angenäma vandringar på måfå i en främmande stad hvilka bjuda på öfverraskningar vid hvarje steg. Han tog af åt höger in i Clara Bergsgränd, kom in på Gamla Kungsholmsbrogatan, beträdde Blekholmen, passerade Gamla Kungsholmsbron med Gref Mörners palats till venster om brohufvudet; derpå tog han af en liten gränd som icke hade något namn och kom upp på en qvarnbacke;† qvarnen hette *Lilla Munckan*, sade mjölnaren. Här satte sig Carl Fredrik ner och tog en öfverblick öfver staden. Norrut hade han Gref Pipers trädgård,‡ längre bort hade han Adelcrantzske egendomen, ändå längre, åt Mälaren, Snacks, Langenbergs, Jachthvarvet och Rålambshof. Söder hän såg han: först på Kungsholmslandet vid Nya brons fäste, Grefve Horns och Glasbruket** på hvar sin sida; midt i strömmen mellan bron och Riddarholmen låg det lilla Stenskar,*** en naken klippa; på Riddarholmsstranden låg det praktfulla Kungshuset med sina granna trappor och sin praktiga båtbygga.†† Och så tog han hela staden och Norrmalm i en vy, och vackrare hade han aldrig sett. Han försjönk i stilla aftonbetraktelser, ur hvilka han stördes af en sång nerifrån Solvisaregränden,

* År 1714 försökte skolungdomen i Hernösand att bränna af staden blott för att slippa gå i skolan. Ett förfärligt bevis på lärarnes barbari. (Ur Svea Hofrätts Arkiv i Kongl. Bibl.)

** Carolinska Institutets mark.

*** Strömsborg.

† *Öf. Solvisaren, Höjden bakom kyrkan.*

‡ *Piperske Murten.*

†† *Torste ike ha funnits i verkligheten.*

der man var sysselsatt att lägga grunden till ett nytt hus. Hans tankar gingo genast till herr Leonhard på Gyldene Freden, och lifvad af ett nytt nit tog han sig för så godt han kunde uppteckna

Grundläggarnes ton.

Åh eftersätt, För hå hej med den,
 Åh på en gång, » »
 Åh värre kan vi, » »
 Åh blås på sten, » »
 Åh sväng på sten, » »
 Åh kom igen, » »
 Åh stå me' det! » »

Skymningen hade inträdt, och Carl Fredrik tog korn på Tyska kyrkan samt anträdde sin återfärd till Gyldene Freden, der han verkligen anträffade herr Leonhard och Carl Johan, hvilka serverat hvarandra tal och skålar hela eftermiddagen, så att bordet var så fullt med flaskor som ett apotek. Nu var det för sent att gå på Kungliga Theatro, hvilken börjat redan klockan fyra. Derför intogs en bål Rhenskt, och vid densamma föreslog herr Leonhard en skål för Stockholm hvilken föregicks af ett s. k. »årtal», hvilket var noga bekant för alla herr Leonhards vänner och innehöll en konstrik väfnad af utdrag ur Magistratens Kungörelser med dag och datum.

— Gode herrar, klockan är tio! hördes källarmästarns stämma.

— Nå, det får hon vara! Jag betalar plikten, fem daler silfver, svarade herr Leonhard lugnande.

— Ja, det hjälper inte —

— Nå, tio då, om det är andra resan! Jag känner Kongl. Förordningen mot Svalg och Dryckenskap 1726; men är det så, och efter som talgljusen börja gråta, så var så god och ge oss facklor, så gå vil!

— Facklor äro förbjudna på gatorna enligt kongliga förordningen af 1680, herr Notarius! svarade källarmästarn krossande.

— Ja, men de äro faktiskt återinförda efter 1725, då de ånyo blefvo förbjudna, hvilket bevisar att den äldre kongliga förordningen är anullerad af häfd.

— Ja, men sedan vi enligt 1719 års förordning fått lyktor på Norrbro, så har bestämmelsen åter vunnit kraft.

— Det är visserligen sant, min bästa herre, men vi hade lyktor på Riddarholmen redan 1697, och det har icke haft något inflytande på Österlånggatan, och för öfrigt skall jag säga er, att sedan tornväktarne inrättades 1732 och brandordningen utkom 33 så har all eldfara upphört; för öfrigt måste man ju ha lyse med sig, då man går på gatorna, såvida 1729 års förordning om husnummer skall ega någon betydelse.

Källarmästarn var öfverbevisad af så mycket årtal och knep fram med facklor (af Hermansons välkända tillverkning, på Norra Smedgatan), hvar på sällskapet aftågade. Majnatten var mulen och kolmörk och fackloras irrande sken klättrade upp för de branta husgafflarne, upplyste då och då en sandstenstaffla med en from bön, ofvanför porten, eller visade ett namnchiffer eller årtal bildadt af ankarjernen utanpå väggen; de tågade förbi gamla stadsmuren och sågo källaren Stjernans ståtliga skylt lysa som en blix, och spegla sig i de små blyinfattade rutorna.* De stötte upp en brandvakt sofvande på en afvisare, de skrämde upp kattor som voro ute för att fouragera och de mötte svärmar af ostindiefarare som uppsökte sina herbergen eller voro ute på äfventyr. Herr Leonard blef exalterad och höll ett föredrag om »gatans poesi». Han fäste uppmärksamheten på allt; han såg segelsömmarns skyltande flagga stiga ner ur mörkret, då fackelskenet lyfte sig upp till henne; han såg mörkret ur vattuportarne från gränderna välta fram mot dem som en tjock materie, han såg tobakshandlaren Morian grina emot dem från sin upphöjda plats, han såg till och med kjolar skymta i en portgång, men det låtsade han icke om, han såg samlingar af grönsaker, äggskal, viskor, papperslappar midt på gatan, men det var blott »nature morte», det var färg, det var poesi! De sågo ännu en gång ett stycke af stadsmuren vid Köpmantorget, och mörkret började förtunnas, de kände luften strömma emot sig, facklor drogo andan, och de voro ute på Slottsbacken. Hvilken öfverraskning! Himlen var klar och en varm fullmåne stod öfver Fredrikshof! Herr Leon-

* Stockholm började först på 1730-talet utbyta de små runda blyrutorna mot de större kittrutorna. Ännu finnes en och annan sådant.
 ** Skyltflaggor äro en långt senare tid brukade från slutet af 1850-talet med början af 1860-talet.

hard släckte sin fackla och steg upp på en afvisare, blottade sitt hufvud och deklamerade:

O, Stockholm! hela Nordens Sol, samt Swer'ges pragt och fägnad,
 Vår Kunga-Stol, och Riddar-borg, vårt Manhems lust och hägnad,
 Rättwisans Säte, Lärdoms pris, och Tapperhets palats,
 All Konstens Näste, Slögders Hall, all Nöjens sammelsplats.
 Bland Store Städer Stockholm är en **Krona, Krants och prydnad,**
 Som många Land och Städer lagt inunder Swer'ges lydnad,
 ✓ **En Drottning** för vår hela Nord, för hela Werlden stor.

Jag frågar då ännu en gång, hwad så upphögt ditt flor?

Blif Stockholm alltid Nordens Sol! din Magt och Pragt sig öke!

Gudsfruktan, Dygd, Wälsignelse Din Portar steds besöke!

Låt hela wida Werlden se, hwad så upphögt Ditt flor!

Lef Stockholms Ädla Menighet! Lef Säll! Blif alltid Stor!

